

פתח דבר

בשבח והודיה להשי"ת הננו מוציאים לאור את הכרך הראשון בסדרת 'לחיות עם הנביאים'. בכרך זה ביאורים על ספר יהושע וספר שופטים, לאור המבואר בתורת החסידות, ובמיוחד בתורת חסידות חב"ד.

תורת החסידות מלמדת אותנו שסיפורי התנ"ך אינם בעלי ערך היסטורי בלבד, אלא הם נושאים בתוכם הוראות, מסרים והדרכה לחיים, בכל המקומות ובכל הזמנים, כפי הידוע ש'תורה מלשון הוראה'¹. הדבר נכון בכל חלקי התורה, ובמיוחד בתורה שבכתב - תורה נביאים וכתובים.

כבר בספר הזוהר² מבואר בארוכה שבתורה יש לבוש, גוף, נשמה ונשמה לנשמה. לבוש התורה הם סיפורי התנ"ך; גוף התורה הם ההלכות; נשמת התורה הם 'רזין דאורייתא', ו'נשמה לנשמה' הם 'רזין דרזין דאורייתא'. עוד נאמר בזוהר³ שבכל סיפורי התנ"ך טמונים "מלין עלאין ורזין עלאין" [דברים עליונים וסודות עליונים]. כל סיפור יש בו עומק לפנינים מעומק, בסודות ובפנימיות התורה. אף מובאים שם בזוהר ביטויים חריפים על מי שלומדים את התנ"ך במובנו הפשוט והשטחי בלבד.

-
1. ראה רד"ק לתהלים יט, ח (ובס' השרשים שלו ערך ירה). גור אריה ר"פ בראשית. וראה זח"ג נג, ב: אמאי אקרי תורה בגין דאורי.
  2. ח"ג קנב, א"ב. הובא ונתבאר בארוכה בד"ה גל עיני תשל"ז (ספר המאמרים מלוקט אדר"סיון ע' רצב ואילך).
  3. שם קמט, ב. ועוד.

כ"ק אדמו"ר הריי"צ נ"ע כותב באחת מאגרותיו⁴ (בה הוא מעורר על לימוד וידיעת הנ"ך): "לימוד תנ"ך הנה מלבד עצם ידיעת תורה שבכתב וקדושתה הנתונה מסיני והמסורה על-פי כל כותביה כמבואר בדברי רז"ל, הנה המורים שילמדו עמהם צריכים להשפיע על רוח התלמידים שיחיו, שידעו את עשירות הרוחנית האלוקית שבסיפורי וכתובי התנ"ך, בכדי שבמשך הזמן ישאפו התלמידים להתעסק בהם ולשאוב רוח טהרה וקדושה"⁵.

וכך כותב הרבי באחד ממאמריו⁶: ידוע שכל הסיפורים שבתנ"ך, הגם שהיו כפשוטם, כי "אין מקרא יוצא מידי פשוטו"⁷, מכל מקום, רמזו בהם רזין וסודות עליונים וכמה דרכים לעבודת ה', ומובן שההוראות שבסיפורי התורה הן נצחיות, בכל זמן ובכל מקום.

בתורת רבותינו נשיאי חב"ד יש ביאורים עמוקים ונפלאים על סיפורי התנ"ך, אך בעוד שעל חמישה חומשי תורה זכינו לשפע רב של ביאורים והסברים במתכונת מסודרת, הרי על הנביאים וכתובים אין ספר אחד שלם, והביאורים מפוזרים זעיר פה זעיר שם.

בספר זה נעשה ניסיון ראשון ללקט ביאורים אלה מהים הגדול של תורת חסידות חב"ד, ולהביאם על-פי סדר הנ"ך. יש לציין שחלק נכבד מהביאורים לא נאמר ישירות על הפסוק בתנ"ך, אלא בדרך אגב או בהקשר אחר, ונעשתה עבודה רבה להתאים את הביאורים לסדר הנ"ך.

באיסוף החומר נעשתה השתדלות להגיע לכל המקומות שבהם מדובר על העניינים הרלוונטיים, ככל שדינו מגעת. עם זה, מכיוון שביאורי הנ"ך מפוזרים במאמרי החסידות ובישיחות הקודש, אשר רבים הם, ייתכן שלא הבאנו עניין מסוים. ונבקש

4. אגרות קודש אדמו"ר הריי"צ ח"ו ע' קנא. חלק מהמכתב הובא בהיום יום יט אדר א'.

5. עוד בענין חשיבות לימוד תנ"ך - ראה ספר השיחות תש"ד ע' 24. תורת מנחם חנ"ט ע' 211.

6. ספר המאמרים תשכ"ה ע' עב (וכן בהוספות ללקוטי שיחות ח"ה ע' 332), ומציין לפלח הרימון (לר' הלל מפאריטש) סוף פרשת וירא [נח, א].

7. שבת סג, א. וש"נ.

בזאת מלומדי הספר שאם ידוע להם על פסוק או סיפור שמוסבר באיזהו מקומן בכתבי רבותינו נשיאינו ולא הובא בספר זה, נא להפנות את תשומת ליבנו, ותודה רבה מראש.

וזאת למודעי שאין קו מוגדר באופי וסוג הביאורים. יש ביאורים שהם מופשטים וקבליים יותר, אף שגם אותם השתדלנו לפשט ככל האפשר, ויש הרבה מאוד ביאורים שמפנים את הזרקור לעבר ההוראות בעבודת ה' שאפשר ללמוד מהסיפורים שבספרי הנביאים. כאמור, רובם המכריע של הביאורים הם מתורת חב"ד, ובכמה פרקים מובאים ביאורים מספרי החסידות הכללית, הבעל שם טוב ותלמידיו לדורותיהם. כמו כן השתדלנו לציין מראי מקומות לכל עניין, למען יוכל כל אחד לעיין בדברים כפי שנכתבו במקורם 'בלשון הרב'.

מקצת התכנים של הפרקים האלה נאמר במתכונת של שיעורי לימוד בקהילת חב"ד בבואנוס-אייזס, ארגנטינה. השיעורים משכו אליהם קהל מגוון שגילה עניין רב באור המיוחד שתורת החסידות מגלה בסיפורי הנ"ך.

לאחר אמירתם נכתבו השיעורים בידי בני הרה"ת לוי-יצחק שיחי' (השיעורים בספר יהושע) ואחי הרה"ת אלימלך שיחי' (השיעורים בספר שופטים). אחי ערך גם את רוב מראי-המקומות. פרקי הספר עברו עריכה סופית בידי העורך הרה"ת מנחם מענדל ברוד שליט"א, ותודתי העמוקה מקרב לב נתונה להם.

תודה מיוחדת למנהל הראשי של הוצאת 'מעיינותיך', הרה"ח הרב משה שילת שליט"א שעמד מאחורי הפרויקט מיום היוולדו, ולקח אותו תחת חסותו במסירות ובתמיכה רבה. תודה גם לכל הצוות של מעיינותיך, ובמיוחד להרה"ת שמואל וולס שיחי', שהיה החוט המקשר בין כל העוסקים במלאכה.

והננו תפילה שנזכה להתגשמות משאלתו של דוד המלך "גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך"⁸, כפירושו הפנימי, שנזכה לראות את הנפלאות שבתורה - הלוא הם סודות

8. תהלים קיט, יח. וראה ד"ה גל עיני תשל"ז שצויין לעיל.

התורה ופנימיותה - בתוך הנגלות שבתורה, שהם הסיפורים וההלכות שבתורה, ולקיום היעוד המקווה "תורה חדשה מאיתי תצא"⁹, "ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים"¹⁰ בביאת משיח צדקנו תכף ומיד ממש, אמן כן יהי רצון.

אשר פרקש

בואנוס־איירס, ארגנטינה

ערב חג הגאולה, ראש השנה לחסידות
י"ט בכסלו ה'תשפ"ד

---

9. ישעיה נא, יד.

10. שם יא, ט.

תוכן עניינים

15	פתיחה
19	ספר יהושע
105	הקדמה לספר יהושע
110	יהושע א: מעלת יהושע כ'משרת משה'
119	יהושע ב: מטרת שילוח המרגלים ליריחו
126	יהושע ג: ארון הברית אדון כל הארץ
131	יהושע ג: היעד הסופי - ירדן יריחו
134	יהושע ה: מילה במצרים ופריעה בכניסה לארץ
141	יהושע ה: מלאך שהוא 'נעל השכינה'
147	יהושע ו: המשמעות הרוחנית של כיבוש יריחו
151	יהושע ז: מעילת עכן והמסר לדורות
157	יהושע ז: "אף-על-פי שחטא - ישראל הוא"
161	יהושע ח: לימוד תורה ופריה ורביה
165	יהושע ח: כתיבת התורה על האבנים בהר עיבל
171	יהושע ח: ברכה וחילופה
174	יהושע ט: תרמית הגבעונים ומשמעותה
180	יהושע י: שירת הבריאה ושירת הנשמות
188	יהושע י: ספר הישר
192	יהושע י: המשמעות הרוחנית של הכנעת מלכי האמורי
197	יהושע יא: שבע האומות בנפש האדם
204	יהושע יא: להפוך את הסוס

- 212 ..... יהושע יא: סוד "ההר החלק העולה שעיר".
- 217 ..... יהושע יב: כיבוש הארץ כהכנעת הקליפות.
- 222 ..... יהושע יד: נתינת חברון לכלב והפיכתה לעיר מקלט.
- 225 ..... יהושע יא יד: כיבוש הענקים בידי כלב.
- 229 ..... יהושע טו: כיבוש על-ידי החזרת הלכות.
- 233 ..... יהושע טו: טענת הבת ותשובת האב.
- 239 ..... יהושע יח: משכן שילה ובית המקדש.
- 244 ..... יהושע יח: משכן שילה והשלמת כיבוש הארץ.
- 248 ..... יהושע יח-יט: שני מרכיבים בחלוקת הארץ לשבטים.
- 256 ..... יהושע כ: ערי מקלט כתיקון הנפש.
- 261 ..... יהושע כב: משמעות ההתנחלות בעבר הירדן.
- 265 ..... יהושע כב: הקמת המזבח בעבר הירדן.
- 270 ..... יהושע כג: יהושע מכנס את העם קודם פטירתו.
- 273 ..... יהושע כד: עבר הנהר - הכוח לעבודת ה'.
- 277 ..... יהושע כד: דברי יהושע בשכם.

ספר שופטים

- 285 ..... הקדמה לספר שופטים.
- 378 ..... שופטים א: כל שבט ועבודתו הייחודית.
- 384 ..... שופטים א: החיבור העמוק בין יהודה לשמעון.
- 389 ..... שופטים ב: פינחס נשלח שוב למשימה.
- 401 ..... שופטים ג: מיהו כושן רשעתיים?
- 406 ..... שופטים ג: הדרך הפתלתלה של נשמת משיח.
- 412 ..... שופטים ד: 'דבורה' בעבודת ה'.
- 419 ..... שופטים ה: שירת דבורה - שירת התשובה.
- 425 ..... שופטים ה: בזכות המחיצות יתבררו הניצוצות.
- 431 ..... שופטים ה: כצאת השמש בגבורתו.

436	שופטים ו: גדעון נלחם בעבודה הזרה
446	שופטים ז: צליל שעורים, שופרות ולפידים
451	שופטים ח: גדעון - כבן המבקש ונענה
456	שופטים ט: הזית, התאנה, הגפן והאטד
466	שופטים יא: הוויכוח הפנימי בין יפתח למלך עמון
472	שופטים יא: נשמות ישראל בוכות לבת יפתח
480	שופטים יג: יעקב סבר ששמשון יהיה המשיח
487	שופטים יג: נזירותו של שמשון
494	שופטים יד: ירידת שמשון תמנתה
496	שופטים יד: מעז יצא מתוק
502	שופטים טז: הבירור של עזה
506	שופטים יח: לימוד זכות על מיכה
513	שופטים יט: כא: הכוח 'לחטוף' ולהפוך לקדושה

פתיחה

”דרש ההוא גלילאה עליה דרב חסדא, בריך רחמנא דיהב אוריגן תליתאי לעם תליתאי על ידי תליתאי ביום תליתאי בירחא תליתאי” (שבת פח).

רואים אנו ממאמר חז”ל זה, שרבותינו ייחסו קשר פנימי בין התורה ובין המספר שלוש. התורה מתחלקת לשלושה חלקים - תורה, נביאים וכתובים. היא ניתנה לעם ישראל המתחלק לשלושה - כוהנים, לוויים וישראלים. והיא ניתנה ביום השלישי לימי ההגבלה ובחודש השלישי (מניסן) - חודש סיוון.

החסידות, כדרכה, הרואה בכל דבר את משמעותו הפנימית והרוחנית, מסבירה את הקשר בין התורה לבין המספר שלוש¹. מספר זה מסמל שלום. שהרי כשיש מציאות אחת יחידה לא שייך שלום. וכשיש שניים, הלוא הם שניים וחלוקים זה מזה, זה בכה וזה בכה. אבל כשיש שלישי, הוא המאחד ומחבר בין השניים והוא המסמל את רעיון השלום.

כן הוא גם בתורה, שכל עניינה לעשות שלום בעולם. וכפי שהרמב”ם כותב בסוף הלכות חנוכה: ”גדול השלום, שכל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם, שנאמר² דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום”. וכמו־כן התורה באה לעשות שלום עם העולם, שלום בין עליונים לתחתונים, בין העולם הזה לעולם הבא, בין הנפש האלוקית לנפש הבהמית. התורה היא הצלע השלישית המחברת בין עולמות שלכאורה סותרים זה את זה, אבל היא מגלה שאין פה שום סתירה ושהכל הוא חלק מאחדותו יתברך.

כידוע, התנ”ך מורכב מעשרים וארבעה ספרים. אלה הספרים שחכמינו קבעו שייכנסו למערכת התורה שבכתב. גם במספר זה - עשרים וארבע - החסידות מוצאת

1. ראה לקוטי שיחות ח”ב ע’ 302. חכ”א ע’ 111 ואילך. שיחת ש”פ שלח תשט”ז (תורת מנחם ח”ז ע’ 11 ואילך). ועוד.

2. משלי ג, יז.

עומק רב, הקשור עם מעלת התורה³. והוא על-פי לשון הכתוב בקשר לסיפור פגישתו של אליעזר עבד אברהם עם רבקה: "וַתֵּרֶד הָעֵינָה וַתְּמַלֵּא כַדָּה וַתַּעַל"⁴. המילה 'כד', בגימטרייה עשרים וארבע. יש כאן רמז לכ"ד ספרי התורה שבכתב. המשמעות הפנימית היא שרבקה שאבה את כ"ד ספרי התורה ממעיין חוכמתו האינ-סופית של הקב"ה, וכל כ"ד הספרים נובעים מאותה חוכמה אינ-סופית, וממנה נובעת סמכותם וקדושתם.

פרט מעניין שהחסידות מוסיפה⁵, שפסוק זה מופיע בסיפור שבו אליעזר עבד אברהם פוגש את רבקה, פגישה שהייתה הצעד הראשון לקראת נישואי יצחק ורבקה, שמהם יצא יעקב אבינו אבי כל שבטי ישראל. ללמדנו שהתורה קשורה לעם ישראל בקשר בל ינתק עוד משחר קיומו.

מעלת ספרי הנביאים

אך אף-על-פי שכל כ"ד ספרי הקודש הם חטיבה אחת, שהיא התורה שבכתב, אינה דומה מעלת ספרי הנביאים והכתובים למעלת חמשת ספרי תורת משה, גדול הנביאים, וכמו שהרמב"ם מאריך⁶ במעלת נבואתו של משה רבנו על שאר הנביאים.

ועם זה נאמר במשנה⁷, וכן פוסק הרמב"ם בהלכות יסודי התורה⁸, שהעובר על דברי הנביא חייב מיתה בידי שמיים, שנאמר "והיה האיש אשר לא ישמע אל דברי אשר ידבר בשמי אנכי אדרש מעמו"⁹. זאת בשעה שהעובר על ציוויים מהתורה לא בכל דבר הוא מתחייב בעונש חמור כל-כך, מיתה בידי שמיים. לפנינו אפוא פרדוקס מעניין - מצד אחד ספרי הנביאים פחותים במעלתם לעומת ספרי התורה, ועוד שמבחינה היסטורית כל תפקידם של שופטי ונביאי ישראל היה להטיף לשמירת תורת משה ולחזוק בדקה; ומן הצד שני עונשו של העובר על דברי הנביאים חמור באופן כללי מעונשו של העובר על דברי התורה!

3. ראה תורה אור תולדות (יח, ג. יט, ד).

4. בראשית כד, טז.

5. לקוטי תורה ברכה (צו, ג ואילך).

6. הלכות יסודי התורה פ"ז ה"ו.

7. סנהדרין פ"א מ"ה.

8. פ"ט ה"ב"ג.

9. דברים יח, יט.

תורת החסידות נדרשת לשאלה זו¹⁰, ומגדירה את משמעותם ותפקידם של ספרי הנביאים לעומת ספרי תורת משה, על־פי הרקע ההיסטורי שבתוכו פעלו. משה רבינו מסר לעם ישראל את התורה ובה תרי"ג המצוות, שהם המסגרת הדתית של יהודי בעולם הזה. אך אותו דור, דור המדבר, טרם התנסה כלל וכלל בחיי המעשה של העולם הזה, שהרי בני הדור ההוא קיבלו כל צורכיהם מענני הכבוד, מהמן ומבארה של מרים, וכל שיחם ושיגם היה לדעת את ה' בלבד. וכפי המובא במדרש¹¹ שדור המדבר נקרא 'דור דעה'.

שילוב התורה בחיי המעשה

בסוף ארבעים שנות המסע במדבר, בהגיע עת הכניסה לארץ והתחלת חיי עבודה ומעשה, לא ידעו בני ישראל איך להחיל את תורת משה, המופשטת לכאורה, על חיי המעשה, שלא התנסו בהם קודם לכן, והדבר היה נראה להם כסתירה מוחלטת. איך מחברים דינים וציוויים אלוקיים עם חיי מעשה גשמיים וחומרניים?

כאן נכנס תפקידם של הנביאים, החל מהכניסה לארץ עם יהושע בן־נון - להראות לעם איך לשלב את חיי התורה והמצוות עם חיי המעשה החומרניים. ללמדם שכל תכלית התורה והמצוות היא לעשות לו יתברך דירה בתחתונים, בחיי היום־יום החומרניים. וכל זה מפני שהתורה מושרשת בעצמותו יתברך, שלגביו אין סתירה כלל בין שמיים וארץ, ואדרבה, על־ידי קיום התורה והמצוות בעולם הגשמי כמו שהוא, אנו מגלים שבעצם לגבי עצמותו יתברך אין שום הבדל בין ארץ לשמיים וכולא קמיה כלא חשיב. את היסוד האמוני הגדול הזה הנחילו הנביאים לישראל בכניסתם לארץ, והראו לעם שתורת משה רלוונטית גם, ובעיקר, בחיי המעשה.

תפקיד הנביאים

נקודה חשובה ויסודית זו באה לידי ביטוי גם בעצם מושג הנבואה. עניינה של הנבואה הוא שהקב"ה מעביר את דבריו דרך אדם גשמי, בשר ודם. גם זה מנחיל לנו את היסוד הגדול הנזכר לעיל, שלגבי עצמותו יתברך אין שום סתירה בין הגשם לרוח,

10. בכל הבא להלן - ראה תורת חיים שמות ח"א קיד, ג ואילך (במהדורה הישנה: קמ, ב ואילך). לקוטי שיחות ח"ט ע' 182 ואילך.

11. ויקרא רבה פ"ט, א. ועוד.

בין ארץ לשמיים. ואדרבה, זה תפקידנו בעולם, לגלות נקודה זו על-ידי קיום המצוות, המופשטות והאלוקיות לכאורה, בעולם הזה הגשמי. הנה אנו רואים שהנביאים לא רק הטיפו והנחילו לנו יסוד אמוני זה בדבריהם, אלא גם עצם עובדת קיומם כנביאים מלמדת אותנו יסוד זה.

על-פי זה נבין מדוע חמור כל-כך עונשו של העובר על דברי הנביאים, בעוד העובר על איסור מתורת משה עונשו אינו חמור כל-כך, כי העובר על אחת מתרי"ג המצוות שבתורה, אכן הוא עובר על דבר ה', אך זה פרט בלבד בתוך המסגרת הדתית שבה היהודי חייב לחיות, ואילו העובר על ציווי הנביא ומזלזל בדבריו, כופר לא רק בפרט אחד מני רבים בתורה, אלא ביסוד האמוני הגדול שעליו מושתתות כל תרי"ג המצוות, שהוא היסוד הגדול של אחדות ה' - שאין סתירה בין הגשם לרוח, בין העולם הבא לעולם הזה. יסוד זה גלום בספרי הנביאים ובעצם מציאות הנבואה, ולכן עונשו של הכופר ומזלזל בהם חמור יותר.

נמצאנו למדים איך תורת החסידות רואה את תפקידה של התורה בכלל וספרי הנביאים בפרט, שהם המלמדים אותנו ודורשים מאיתנו את היסוד הגדול של היהדות, אשר תכלית חיי היהודי היא לעשות לו יתברך דירה בתחתונים, וכי "קרוב אליך הדבר מאוד בפיוך ובלבבך לעשותו"¹².

12. דברים ל, יד.

א ויהי אחרי מות משה עבד יהוה ויאמר יהוה אל-יהושע
בן-נון משרת משה לאמר: **ב** משה עבדי מת ועתה קום
עבר את-הירדן הזה אתה וכל-העם הזה אל-הארץ אשר
אנכי נתן להם לבני ישראל: **ג** כל-מקום אשר תדרוך בך-
רגלכם בו לכם נתתיו כבאשר דברתי אל-משה: **ד** מהמדבר
והלבנון הזה ועד-הנהר | הגדול נהר-פרת כל ארץ החתים
ועד-הים הגדול מבוא השמש יהיה גבולכם: **ה** לא-יתיצב
איש לפניך כל ימי חיך כבאשר הייתי עם-משה אהיה עמך
לא ארפך ולא אעזבך: **ו** חזק ואמץ כי אתה תנחיל את-

רש"י

א [א] ויהי אחרי מות משה. מחובר על קדר המורה המסיימת בפטירת משה, וזה מחובר לה: [ב] משה עבדי מת. ואילו היה קיים, זו הייתי חפץ, ורצונו דרשוהו (תמורה טו ב) על שלשת אלפים הלכות שנשכחו בימי אצלו של משה, צא יהושע ושאל, אמר לו הקב"ה, משה עבדי מת, והמורה על שמו נקראת, לומר לך אי אפשר, לא וטרדן צמלמה: [ג] כל מקום אשר תדרוך בך רגלכם. כיוצא בו נאמר למשה. ושנינו בספרי (פ' עקב) אם ללמד על תמוני ארץ ישראל, הרי הוא אומר מהמדבר והלבנון הזה, אם כן למה נאמר אשר תדרוך בך, אף מוצה לארץ,

משמכנשו את הארץ, כל מה שמכנשו מחוזה לארץ יהיה קדוש ויהיה שלכם: [ד] מהמדבר והלבנון הזה. הוא מדבר קדש, מדבר אין שעל ידי אדום, שהיה צמקאוע דרומית מזרחית ודרך שם נכנסו לארץ, שנאמר (במדבר כ טו) אנחנו צקדש וגו', ומנין שהיא צדומית מזרחית, שנאמר (שם לו א) והיה לכם פאת נגז ממדבר אין על ידי אדום: ועד הנהר הגדול נהר פרת. זה רחצה מדרום לנפון: כל ארץ החתים. בכלל הזה: ועד הים הגדול מבוא השמש. לארכה, מן המזרח למערב: [ו] חזק ואמץ. צדך ארץ, כמה שהוא אומר, כי אתה תנחיל:

מצודות דוד

א (א) ויהי. באה הוי"ו להוסיף ולחבר למה שהשלימה התורה בספור מיתת משה, ואמר שאחרי זה אמר ה' אל יהושע וכו': (ב) משה עבדי מת. רצה לומר, אילו היה עדיין חי, לא יכולתם לעבור את הירדן כי עליו נגזר לבל יעבור: ועתה. הואיל והוא מת, קום

עבור וכו': (ג) בו. מוסב על תחלת המקרא, על כל מקום: (ד) מבוא השמש. שהוא ברוח מבוא השמש: (ה) לא יתיצב. רצה לומר, לא יתגבר להיות נצב הקומה: לא ארפך. לא אתן לך רפיון ממני: (ו) חזק ואמץ. בהנהגת העם כראוי:

מצודות ציון

א (א) בן נון. צמיר"ק, כמו בן צמגו"ל, ולפי שהן מלות זעירות ודבוקות, תקל הקריאה צמיר"ק מצמגו"ל: (ב) קום. הוא ענין זרו, כמו (דברים י ב) קום לך למסע: (ג) תדרוך. משלון דרך, וענינו הליכה

ואעידה: (ד) והלבנון. כן שם היער, ואולי גדלו בו אלני לזנה: מבוא. ענין שקיעה, כמו (בבלי שם כח ב) כי צא השמש: (ו) ואמץ. אף הוא ענין חזק, כמו (משלי כד ה) מאמץ כח:

הָעַם הַזֶּה אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבוֹתָם לָתֵת לָהֶם:
 ז רָק חֶזֶק וְאַמִּץ מְאֹד לְשֹׁמֵר לַעֲשׂוֹת בְּכָל־הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוִּיתִי
 מֹשֶׁה עַבְדִּי אֶל־תְּסוּר מִמֶּנּוּ יָמִין וּשְׂמָאוֹל לְמַעַן תִּשְׁפִּיל בְּכָל
 אֲשֶׁר תֵּלְךָ: ^ח לֹא־יִמּוּשׁ סִפְרֵ הַתּוֹרָה הַזֶּה מִפִּיךָ וְהִגִּיתָ בּוֹ
 יוֹמָם וְלַיְלָה לְמַעַן תִּשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת בְּכָל־הַכְּתוּב בּוֹ כִּי־אֲנִי
 תִּצְלִיחַ אֶת־דְּרָכְךָ וְאֲנִי תִשְׁפִּיל: ^ט הַלֹּא צִוִּיתִיךָ חֶזֶק וְאַמִּץ
 אֶל־תַּעֲרֹץ וְאֶל־תַּחַת כִּי עִמָּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל אֲשֶׁר תֵּלְךָ: ^פ
 י וַיֵּצֵאוּ יְהוֹשֻׁעַ אֶת־שֹׁטְרֵי הָעָם לֵאמֹר: ^{יא} עֲבְרוּ | בְּקֶרֶב
 הַמַּחְנֶה וַיֵּצֵאוּ אֶת־הָעָם לֵאמֹר הִכִּינוּ לָכֶם צְדָה כִּי בָּעוֹד |

רש"י

[ז] רק חזק ואמץ מאד. צמורה, כמו שהיא אומר, לשמור לעשות ככל התורה: תשבי"ז. תלמי: [ח] ספר התורה הזה. ספר משנה תורה היה לפניו: והגית בו. והמבוננת בו, כל הגיון צמורה בלב, כמה דאם אמר (תהלים י"ט טו) והגיון לבי לפניך, (ישעיהו לג יח) לנך יהגה אלימה: [ט] הלא צויתוך חזק ואמץ. צמורה, כמו שנאמר אל תערוץ ואל תחת, והיכן לזה, צימי משה שנאמר (דברים לג כג) וילו

את יהושע בן נון וגו': [י] ויצאו יהושע. צימ שמו ימי בני אצל משה: [יא] הכינו לכם צדה. כל דבר הנריך לדרך וכלי זינים למלחמה אמר להם לתקן, שאם אתה אומר צמאל וצמשה, הרי היו מסתפקים צמן שצמליהם עד ט"ז צניסן, וכן הוא אומר (לקמן ה' י"ג) וישצות המן ממחרת (מפי רבי): בעוד שלשית ימים. צסוף שלשת ימים, צעוד שיהיו כאן שלשת ימים ואחר תעצרו:

מצודות דוד

ז) רק וגו'. כי לולא זאת, לא תועיל כלום בהנהגת העם כראוי: צמען. בעבור שמירת התורה תשכיל: (ח) הזה. האמור במקרא שלפניו (פסוק י) אשר צוך משה: צמען תשמור. כי כשימוש מפוך, פן תשכח מה: כי אז. כשתשמור לעשות וגו', אז תצליח: (ט) צויתוך. אני מצוה לך חזק במלחמה מול האויב ואל תירא: כי עמך ה' וגו'. ולא אמר 'כי עמך אני', אף שה' היה המדבר, ודוגמתו (שמואל א יב יא) וישלח וגו' ואת

שמואל, והמדבר היה שמואל: (יא) ויצאו וגו'. אף כי נאמר קודם שילוח המרגלים, מכל מקום על כרחך הצווי היה אחרי זה, כי ביום שהלכו המרגלים לנו ביריחו, ובהר התעכבו ג' ימים ובחזירתם לנו במקומם, וביום שאחריו לנו אצל הירדן, וממחרת עברו הירדן: הכינו. אף כי עדיין אכלו את המן, מכל מקום היה בידם מפרי האדמה, ממה שהביאו להם תגרי הגוים, ואת זה צום להכין:

מצודות ציון

ז) תשבי"ז. ענינו הלחמה, וכן (שמואל ב י"ד ד) ויהי דוד לכל דרכו משכיל, כי המלחמה נראה להצריח עשה מעשיו צהשכל: (ח) ימוש. יסור, כמו (ישעיהו נ"ב כ"ג) לא ימושו מפוך: והגית. פעם תשמע לדבור, כמו (תהלים לה כ"ה) ולשוני תהגה, ופעם תשמע למחשבה, כמו (שם מט ד) והגות לבי: (ט) הלא. המלה היא תורה לזר ולחוק,

כמו (שפטים ו ד) הלא שלחתיך: תערוץ ותחת. שמיים ענין פחד, כמו (דברים י כ"ג) לא תערוץ מפניהם וכמו (שם ב כ"ג) ואל תחת: (י) שופרי. הם הממונים להשמיע להעם דברי המושל ולהכריח על קיומם, כמו (שם טו י"ח) שופטים ושוטרים: (יא) צדה. מוון, כמו (ישעיהו ע ה) לחם ירד: בעוד. תרגומו צסוף:

שְׁלֹשֶׁת יָמִים אַתֶּם עֹבְרִים אֶת־הַיַּרְדֵּן הַזֶּה לְבוֹא לְרִשֵּׁת אֶת־
הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם נָתַן לָכֶם לְרִשְׁתָּהּ: **פ** יב וְלֹא־אוּבְנֵי
וְלִגְדֵי וְלַחֲצֵי שִׁבְט הַמְּנַשֶּׁה אָמַר יְהוֹשֻׁעַ לְאָמֹר: יג זְכוֹר אֶת־
הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה אֶתְכֶם מֹשֶׁה עֶבֶד־יְהוָה לְאָמֹר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם
מִנִּיחַ לָכֶם וְנָתַן לָכֶם אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת: יד נְשִׁיכֶם טַפְּכֶם
וּמְקַנְיֶכֶם יֵשְׁבוּ בָּאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַן לָכֶם מֹשֶׁה בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן
וְאַתֶּם תַּעֲבְרוּ חַמְשִׁים לִפְנֵי אַחֵיכֶם כֹּל גְּבוּרֵי הַחֵיל וְעֹזְרֹתֵם
אוֹתָם: טו עַד אֲשֶׁר־יָנִיחַ יְהוָה | לְאַחֵיכֶם כָּכֶם וְיִרְשׁוּ גַם־
הַקָּמָה אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם נָתַן לָהֶם וְשַׁבְתֶּם לְאָרֶץ
יְרִשְׁתֶּכֶם וְיִרְשַׁתֶּם אוֹתָהּ אֲשֶׁר | נָתַן לָכֶם מֹשֶׁה עֶבֶד יְהוָה
בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן מִזְרַח הַשָּׁמֶשׁ: טז וַיַּעֲנוּ אֶת־יְהוֹשֻׁעַ לְאָמֹר כֹּל
אֲשֶׁר־צִוִּיתָנוּ נַעֲשֶׂה וְאֵל־כָּל־אֲשֶׁר תִּשְׁלַחְנוּ גִלְדִי: יז כָּכֵל
אֲשֶׁר־שָׁמְעָנוּ אֶל־מֹשֶׁה בֶּן נִשְׁמַע אֱלִיָּה רַק יְהִי יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
עַמּוּד בְּאֲשֶׁר הָיָה עִם־מֹשֶׁה: יח כָּל־אִישׁ אֲשֶׁר־יִמְרָה אֶת־פִּיָּהּ
וְלֹא־יִשְׁמַע אֶת־דְּבָרֵינוּ לְכָל אֲשֶׁר־תִּצְוֶנוּ יוֹמָת רַק חֹק
וְאִמְרָת: **פ ב** א וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ בְּנֵי־נֹן מִן־הַשֹּׁפְטִים שְׁנַיִם־

רש"י

[יד] כ"ג גבורי החי"ל. שצבס יעזרו חלוצים: לומר שצמחך ימי אצל משה שלום, שהרי לסוף ג'
[טז] מזרח השמש. עבר מזרחי של ירדן: ימים שתמו ימי אצל משה עזרו את הירדן, שמשס
[יח] ימרה. יקינט את דבריך: אנו למדים שמת משה צו' אדר כשאתה מונה ל"ג
[א] וישלח יהושע וגו'. על כרחי אני כריך למפרע מיום שעלו מן הירדן צעשור למדש

מצודות דוד

(יג) זכור. עליכם לזכור: מניח. נותן לכם התנאי: מזרח השמש. בעבר המזרחי:
מקום מנוחה, בתת לכם הארץ הזאת שבעבר (יז) רק וגו'. רצה לומר, לא נשמע אליך רק
הזה: (טו) עד אשר יניח. עד אשר יתן ה' כשיהיה ה' עמך וכו', אבל לא בזולת זה:
מקום מנוחה גם להם: וירשתם. רצה לומר, (יח) רק חוק. לענוש המורדים ולא למחול על
אז תאחזו בה מבלי מערער הואיל ותקיימו כבודך:

מצודות ציון

(יד) חמושים. מווייניס, כמו (שמות יג ט) וחמשים עלו: (יח) ימרה. מלשון מרי ומרד, כמו (דברים כ"א ט) סורר ומורה:

מעלת יהושע כ'משרת משה'

יהושע פרק א

וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת מֹשֶׁה עֶבֶד ה' וַיֹּאמֶר ה' אֶל יְהוֹשֻׁעַ
בֶּן-נוּן, מִשְׁרַת מֹשֶׁה לֵאמֹר מֹשֶׁה עֶבְדִּי מָת, וְעַתָּה קוּם
עֲבֵר אֶת הַיַּרְדֵּן הַזֶּה, אֲתָה וְכָל הָעָם הַזֶּה, אֶל הָאָרֶץ
אֲשֶׁר אֲנֹכִי נֹתֵן לָהֶם לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל (א"ב)

פתיחת ספר יהושע, שבו מתחילה סדרת ספרי הנביאים, היא מעין המשך ישיר לסיום ספר דברים, שבו מסופר על מות משה, מעלותיו הנשגבות ומינוי יהושע למנהיג העם אחרייו. ספר יהושע ממשיך מנקודת זמן זו, ומתחיל בדברי החיזוק של הקב"ה ליהושע אחרי מות משה, ערב הכניסה לארץ. הקב"ה אומר לו שלא יירא ולא ייחת מהקשיים העומדים לפניו, ושיוסיף להנהיג את העם בדרך התורה והמצוות, כפי שהיה בימי משה.

התורה בוחרת לתאר את משה בתואר "עבד ה'", ואת יהושע - "משרת משה". למה נבחרו תארים אלה דווקא מתוך שלל התארים הנעלים שמצינו בתנ"ך, ומה הקשר הפנימי בין תארים אלה לבין אישיותם ומהותם של משה ויהושע.

בתורת החסידות מוסבר¹ שעבד מסמל התבטלות והתמסרות מוחלטת. העבד שמשרת את אדונו אינו עושה זאת להשגת תועלת כלשהי, וגם לא מתוך הכרת מעלת

1. בהבא להלן ראה ד"ה ומקנה רב תרס"ו, והמאמרים שלאחריו (ספר המאמרים תרס"ו ע' תי ואילך). וראה שם ע' תכא אודות משה רבינו.

אדונו. מצד רצונו ונטיותיו האישיים היה מעדיף לחיות חיי חרות והפקר, כמאמר חז"ל² "עבדא בהפקירא ניחא ליה". הסיבה היחידה להתבטלותו אל האדון היא אך ורק מעצם הכרת מעמדו כעבד. היינו שעצם עובדת היותו עבד מחייבת אותו למלא את רצון אדונו ולהתבטל אליו.

רעיון זה, בעבודת ה', משמעותו קיום מצוות לא למען תועלת גשמית או רוחנית כלשהי, ואפילו לא מתוך הכרת מעלת המצווה ועומק טעמיה. לכן הנוסח האחיד של ברכת המצוות הוא "אשר קידשנו במצוותיו וציוונו", היינו שעל אף ידיעת האדם את עומק טעמי המצווה ורזי כוונותיה, קיום המצווה צריך להיות מפני שאנו מצווים על כך, ועלינו לקיים את המצווה באותה התלהבות גם כשאין אנו מבינים את טעמה, כעבד העושה את ציווי אדונו בקבלת עול ובהתמסרות מוחלטת.

אם כן, זו כוונת הנביא בתארו את משה עבד ה'. על אף היותו גדול הנביאים, וכמו שנאמר בתורה³ "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה אשר ידעו ה' פנים אל פנים", והכרתו את ה' הייתה במדריגה הנעלית ביותר שבן אנוש מסוגל לה, בכל־זאת קיומו את דבר ה' היה כעבד העושה את ציווי אדונו, מתוך התבטלות מוחלטת אל דבר ה'.

מסופר⁴ על הצמח־צדק, שבהיותו בן שלוש, גיל הכניסה ל'חדר', הורה סבו, רבנו הזקן, שילמדו אותו את פרשת ויקרא. ראה הצמח־צדק שהאות אל"ף של 'ויקרא' היא קטנה, ושאל את סבו מדוע שונה אל"ף זו משאר אל"פין שבתורה. אדמו"ר הזקן התעורר בדבקותו למשמע קושייתו, וענה לו שפסוק זה, שבו הקב"ה קורא למשה, מבטא את גודל קרבתו של משה אל הקב"ה, אך אל"ף קטנה זו באה להשמיענו, שעל אף קרבה זו ורום מעלת משה רבנו, לא רם ליבו ולא גבהה רוחו לומר "כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה"⁵, אלא תמיד עמד לנגד עיניו שהקב"ה "הוא הנותן לך כוח לעשות חיל"⁶. דבר זה בא לידי ביטוי לא רק ביחסיו עם סביבתו, וכמו שנאמר⁷ "והאיש

2. גיטין יג, א.

3. דברים לד, י.

4. ספר השיחות ת"ש ע' 68. וראה לקוטי שיחות ח"ז ע' 1 ואילך.

5. ל' הפסוק דברים ח, יז.

6. שם יח.

7. במדבר יב, ג.

משה עניו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה", אלא גם בינו לבין קונו, שעבודתו את ה' הייתה מתוך התבטלות והכנעה, כעבד העובד את אדונו.

צדיקים מגלים אלוקות בעולם

אנו מוצאים בתנ"ך תואר דומה ל'עבד ה', והוא 'עובד אלוקים', וכמפורש בספר מלאכי: "ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע בין עבד אלוקים לאשר לא עבדו"⁸.

מה ההבדל בין עבד ה' לעובד אלוקים?

מוסבר בתניא⁹ ש'עובד אלוקים' הוא כינויו של ה'בינוני'. כי 'עובד' משמעותו שהוא בעיצומה של העבודה, וזו מהותו של ה'בינוני', שהוא בתהליך העבודה עם עצמו והמלחמה עם יצר הרע, כמבואר בתניא שכל חיי הבינוני הם מלחמה מתמדת ביצרו הרע. לעומתו, הצדיק כבר הצליח לבער את הרע מקרבו, ולכן הוא מכונה 'עבד', בשם התואר. היינו שכבר הצליח לשעבד את עצמו לקב"ה.

אם כן, מה תפקידו ותכליתו של הצדיק, אחרי שכבר סיים את עבודתו? אלא שהצדיק הוא 'עבד הוי"ה', בשונה מהבינוני שהינו 'עובד אלוקים'. שם אלוקים מסמל את האלוקות המלוכשת בטבע¹⁰. היינו שכל שיחו ושיגו של הבינוני הוא בהתעסקות בבירור העולם. לעומתו, הצדיק עוסק בגילוי שם הוי"ה בעולם, היינו האלוקות הבלתי-מוגבלת¹¹, שהיא נעלית לאין ערוך מהעולם. המשכת בחינה זו בעולם היא על-ידי הפיכת העולם הגשמי לדירה לעצמותו יתברך.

זהו עוד היבט בתוארו של משה כעבד הוי"ה, שכל תפקידו היה גילוי שם הוי"ה בעולם. וכן הוא במשה רבנו שבכל דור, הם נשיאי ישראל, שתפקידם להורות לנו איך להפוך את העולם הגשמי והחומרי לדירה לו יתברך.

8. מלאכי ג, יח.

9. פרק טו. וראה גם ד"ה ושבתה תרס"ו (ספר המאמרים תרס"ו ע' רצו ואילך)

10. כידוע ש'אלקים בגימטריא הטבע' - ראה פרדס שי"ב פ"ב. ר"ח שער התשובה פ"ו (ד"ה והמרגיל - קכא, ב). של"ה פט, א. א. קפט, א. ועוד. תניא שער היחוד והאמונה רפ"ו. ובכ"מ.

11. ראה שער היחוד והאמונה פ"ו. ובכ"מ.

גדול שימושה

לעומתו, יהושע בן-נון מתואר בכתוב בתואר 'משרת משה'. כאן הקושיה גדולה יותר - הלוא בוודאי היו ליהושע מעלות גדולות ועצומות מצד עצמו, ואפילו בתיאור מעלותיו כממשיכו של משה, אפשר היה לתארו כתלמידו של משה וכדומה; ומה טעם בחר הכתוב לתארו כמשרת דווקא של משה?

להבנת העניין יש להקדים: על הפסוק "יפקוד ה' אלוקי הרוחות לכל בשר איש על העדה"¹², יש מדרש¹³, ורש"י מביאו בפירושו, שאחרי פרשת בנות צלפחד, שבה ה' הורה למשה¹⁴ לתת את נחלתו של צלפחד לבנותיו, אמר משה "הגיעה שעה שאתבע צרכי, שיירשו בניי את גדולתי. אמר לו הקב"ה, לא כך עלתה במחשבה לפניי. כדאי הוא יהושע ליטול שכר שימושו, שלא מש מתוך האוהל. וזהו שאמר שלמה¹⁵ 'נוצר תאנה יאכל פריה'".

רואים אנו ממדרש זה, שחז"ל ראו את מעלת יהושע וסיבת היותו ממלא מקומו של משה בהנהגת העם לא בזכות התורה שלמד ממושה, אלא מפני היותו משרת משה, על שימושו את משה ומסירותו אליו בכל הנצרך לו. וכמו שאמרו חז"ל¹⁶ "גדולה שימושה של תורה יותר מלימודה".

בטעם הדבר, מדוע גדולה שימושה של תורה יותר מלימודה, אפשר לומר שני הסברים:

האחד¹⁷, כי שימושה של תורה מבטא התמסרות לתורה. יכול להיות שאדם יעסוק בתורה מתוך סקרנות גרידא ותאוות דעת. בלימוד התורה לא די בכך, מאחר שנדרשת מהאדם גם הכרה שיש נותן התורה, והכרה זו אינה ניתנת להשגה על-ידי לימוד תורה מתוך סקרנות בלבד, אלא לשם כך נדרשת התמסרות לתורה ולנותן התורה. דבר זה

12. במדבר כז, טז.

13. במדבר רבה כא, יד.

14. במדבר כז, ו ואילך.

15. משלי כז, יח.

16. ברכות ז, ב.

17. לביאור זה - ראה לקוטי שיחות ח"ד ע' 1176 ואילך. חכ"ג ע' 190 ואילך. וראה לקוטי שיחות ח"א ע' 245 ואילך.

בא לידי ביטוי ב'שימושה של תורה', ובכך באה לידי ביטוי מעלתו של יהושע. הוא לא רק הכיר בחכמת התורה, אלא גם הכיר שיש נותן התורה, שמשה קיבל תורה מסיני, ולכן שימש את משה רבו במסירות גדולה כליכך, מתוך הכרתו בקדושת התורה שרבו קיבל מהקב"ה בסיני.

הסבר שני למעלת שימושה של תורה¹⁸, מכיוון שעל-ידי מקבלים את דרכי הרב ואורחותיו, שהן דרכי התורה, בצורה מוחשית יותר מאשר על-ידי הלימוד בלבד. וכמו שאמרו חז"ל¹⁹ "שיחת חולין של תלמידי-חכמים צריכה לימוד". מאורחותיו של הרב בחיי היום-יום, משיחות החולין כביכול, אפשר ללמוד את דרך חיי התורה, שעיקר תכליתה ללמד את האדם איך לחיות חיים של קדושה.

וזוהי מעלת יהושע בן-נון, שהיה משרת משה, שנוסף על היותו תלמידו הגדול, כמו שכתוב באבות²⁰ "משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע", הרי תמיד עמדו לנגד עיניו נותן התורה וההכרה בקדושת התורה, ובעקבות זאת התמסר בצורה מוחלטת לא רק להבנת דברי התורה אלא גם לשימושה של תורה, מתוך רגש של כבוד וקדושה והכרה במעלת נותן התורה. שימשו זה את משה ודבקו אל רבו גם בחיי היום-יום הקנו לו לא רק את כל עומק ורוחב דברי התורה, דיניה והלכותיה, אלא גם את דרך התורה, דרכו של משה רבנו, בצורה המוחשית ביותר, והכשירו אותו להיות ממלא מקומו של משה ומנהיג ישראל.

ברוח דברים אלו אמר הרבי באחת משיחותיו²¹, שתפקידו של מחנך אינו רק העמדת תלמידים המבינים את התורה, אלא עליו לדאוג שיהיו גם משרתיה של התורה, חדורים בהכרת קדושת נותן התורה, שזה מביא אותם להתמסרות ללימוד התורה ולהליכה בדרכיה.

מעלת סיפורי צדיקים

אפשר לומר שזה אחד הטעמים לחשיבות שהחסידות מייחסת לסיפורי צדיקים. אכן, תורת החסידות מקנה ללומדיה דעת אלוקית ואת עומק פנימיות התורה, אבל

18. לביאור זה - ראה ד"ה לכה דודי תרפ"ט ס"ב. וראה חדושי אגדות מהרש"א על ברכות ז, ב ד"ה גדולה שמושה שמבאר כעין זה.

19. עבודה זרה יט, ב.

20. פרק א, משנה א.

21. ראה לקוטי שיחות ח"ד שם.

סיפורי צדיקים מלמדים את האדם בצורה מוחשית איך אפשר לחיות חיים חסידיים; איך הצדיקים יישמו בפועל בחיי היום-יום את דרישותיה של תורת החסידות. על-ידי הסיפורים רואים שאכן "קרוב אליך הדבר מאוד בפיך ובלבבך לעשותו"²².

מסופר²³ כי פעם אחת נסע הגאון החסיד רבי אייזיק מהומיל, בשליחות רבו הצמח-צדק, אל כ"ק אדמו"ר רבי ישראל מרוז'ין. בבואו לשם עמד וצפה בו כשהוא מקבל את פני הקהל ששיחר לפתחו. בין השאר ראה שבאו אליו שני מחברי ספרים, האחד, רב גדול, חיבר ספר שכולו חידושי תורה, ואילו המחבר השני הביא עימו ספר של סיפורי צדיקים. לפליאתו של רבי אייזיק עיין הצדיק מרוז'ין תחילה בספר סיפורי הצדיקים, כתב עליו הסכמה והפליג בשבחו, ורק אחר-כך נפנה לעיין בספר חידושי התורה ולכתוב לו הסכמה.

לנוכח פליאתו הסביר לו הצדיק מרוז'ין שהוא נוהג כדברי רש"י הקדוש בפירושו הראשון בתורה²⁴, ששואל למה התחילה התורה בסיפורי הבריאה, והיה מן הראוי לכאורה שתפתח ב'החודש הזה לכם'²⁵, שהיא המצווה הראשונה שנצטוו ישראל. אלא, אומר רש"י, "כוח מעשיו הגיד לעמו"²⁶ - הקב"ה רצה להנחיל לנו תחילה את הכוח של המעשים האלוקיים בבריאה, וזו הקדמה לדיני התורה והמצוות, שנדע שאכן אפשר לגלות אלוקות בעולם. לכן, אמר הצדיק מרוז'ין לרבי אייזיק, הקדמתי את ספר סיפורי הצדיקים לספר חידושי התורה. אמנם חידושי התורה מעלתם גדולה מאוד, אבל הם מלמדים אותנו בעיקר את חכמתו של האדם ויכולתו לחדש בתורה, ואילו סיפורי הצדיקים מלמדים אותנו את התגלותו של הקב"ה בבריאה, שזו היסוד לקיום התורה והמצוות, אשר תכליתן גילוי הקב"ה בבריאה, בבחינת "דירה בתחתונים".

22. ל' הפסוק דברים ל, יד.

23. אגרות קודש כ"ק אדמו"ר הרי"צ ח"ו ע' עו.

24. בראשית א, א ד"ה בראשית.

25. שמות יב, ב.

26. תהילים קיא, ו.

הציווי להגות בתורה "יומם ולילה"

הקב"ה אומר ליהושע: "לא ימוש ספר התורה הזה מפיה, והגית בו יומם ולילה, למען תשמור לעשות ככל הכתוב בו, כי אז תצליח את דרכך ואז תשכיל"²⁷.

בפסוק זה ניתנת הרחבה לחיוב לימוד התורה המוזכר בתורה בפרשת שמע²⁸, ומפסוק זה נלמד החיוב לעסוק בתורה ביום ובלילה.

בגמרא²⁹ יש מחלוקת איך מיישמים הלכה זו למעשה, ואחת הדעות היא שדי ב"פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית".

אמרו על כך זקני חסידי אדמו"ר הזקן³⁰, שאדם הלומד תורה באופן של 'פרק' - מלשון פריקה, דהיינו שהוא פורק ומסיר מעליו את כל טרדותיו האישיים ולומד תורה - אזי 'שחרית'; נעשה אצלו אור בחייו, וכמו-כן 'ערבית', שמרגיש הוא את עריבות התורה ומתיקותה.

שלושה ימי הכנה

לאחר דברי החיזוק של הקב"ה אל יהושע, יהושע מכין את העם לקראת הכניסה לארץ, ומורה להם להתכונן במשך שלושה ימים: "ויצו יהושע את שטרי העם לאמר. עברו בקרב המחנה וצוו את העם לאמר, הכינו לכם צידה, כי בעוד שלש ימים אתם עברים את הירדן הזה, לבוא לרשת את הארץ אשר ה' אלקיכם נתן לכם לרשתה"³¹.

במדרש מובא³² ששלושת ימי ההכנה הללו הם מקבילים לשלושת ימי ההכנה לקראת מתן תורה. הכניסה לארץ מסמלת את תחילת תקופת התורה שבעל-פה, ולכן היא בבחינת מתן תורה שבעל-פה. שהרי בכל התקופה ממתן תורה ועד הכניסה לארץ,

27. יהושע א, ת.

28. דברים ו, ד ואילך.

29. מנחות צט, ב.

30. ראה ספר השיחות תרצ"ז ע' 211 (במהדורה הישנה ע' 196 ואילך).

31. יהושע א, ייא.

32. תנא דבי אליהו רבה פ"ח.

שהיה בה גילוי אלוקות במוחש, עיקר התורה היה בבחינת תורה שבכתב. היה אפשר לשאול את הקב"ה בכל דבר קשה. ואילו עם הכניסה לארץ התחילה בגלוי תקופת התורה שבעל-פה, שבה החכמים פוסקים בתורה כפי כוח השגתם.

ואכן, בחסידות מוסבר³³, מבוסס על דברי המדרש³⁴, שהתורה שבעל-פה נקראת 'ארץ', מלשון רצון, מכיוון שבתורה שבעל-פה דווקא מצויים פרטי המצוות, איך לקיים את רצונו יתברך.

לאור זאת מובן מדוע לפני הכניסה לארץ נדרשו שלושה ימי הכנה, בבחינת הכנה לתקופת התורה שבעל-פה, כמו שהיו שלושה ימי הכנה קודם מתן תורה בסיני.

על-פי המסופר בתנ"ך³⁵, היום השלישי, יום הכניסה לארץ, היה י' בניסן. מוצאים אנו עוד שני אירועים שקרו בתאריך זה - לקיחת הכבשים להקרבת קרבן הפסח במצרים³⁶, ומותה של מרים הנביאה³⁷.

הרבי מסביר³⁸ שהנקודה המשותפת לשלושה אירועים אלה היא הפיכת החושך לאור, בבחינת יתרון האור מתוך החושך:

בעת לקיחת הכבשים נראה היה הדבר כסכנה גדולה, ובפועל צמחה מזה ישועה גדולה לישראל, שבכורי מצרים הרגו זה את זה, עד לנס הגדול של יציאת מצרים.

כמו-כן מיתת מרים, כמו שאמרו חז"ל³⁹ "למה נסמכה מיתת מרים לפרשת פרה אדומה, לומר לך מה קרבנות מכפרין, אף מיתת צדיקים מכפרת". אכן, מיתת צדיקים היא דבר מצער ביותר, אך מזה דווקא צומחת כפרה לישראל, ועד להפיכת זדונות לזכויות.

33. תורה אור בראשית א, ג. לקוטי תורה תבוא מא, ג.

34. בראשית רבה ה, ז.

35. ראה יהושע ד, יט.

36. ראה שמות יב, ג.

37. ראה שולחן ערוך סי' תקפ"ב. שולחן ערוך אדמו"ר הזקן סי' תל סוס"א. ועוד.

38. ראה לקוטי שיחות ח"ב ע' 35 ואילך. שיחת ש"פ צו, שבת הגדול תשמ"ב (תורת מנחם תשמ"ב ח"ב ע' 1133). ועוד.

39. מועד קטן כח, א.

וכן הוא בכניסה לארץ, שבהשקפה ראשונה הסתיים דור דעה, דור גילויי האלוקות שבמדבר, והתחילה תקופת העלם והסתר, שבה בני ישראל חיים חיים גשמיים וחומריים. אך עם זה, דווקא אז ניתנת האפשרות לכל אדם מישראל להפוך את החושך לאור ולגלות אלוקות בעולם הגשמי.